

socialgrupper

Sedan några år tillbaka är det återigen vanligt att tala om Sverige som ett klassamhälle. Gamla värdeladdade termer som "kapitalistklassen" och "arbetarklassen" används dagligen i den politiska propagandan från vänster. I vänsterns föreställningsvärld är det hela mycket enkelt. En liten, rik klass står mot den stora, fattiga arbetarklassen. Genom klasskampen och revolutionen skall denna fundamentala antagonism slutligen undanröjas.

Om det vore så, att klasstänkandet endast odlades på den yttersta vänsterkanten, och för syften som alla väl känner till, skulle många ord knappast behöva spillas på företeelsen. Men tendensen att tänka, känna och handla i klasstermer är fortfarande utbredd. Knappast så att de flesta människor går omkring och känner sig inbegripna i en fortgående klasskamp, men i alla fall så att var och en har en någorlunda klar uppfattning om den egna positionen i ett större socialt sammanhang.

Fackföreningsrörelsen och det socialdemokratiska partiet bygger mycket av sin styrka på just betonandet av klassamhörigheten. Men klasstänkandet närs också på andra sätt. En viktig konserverande faktor i sammanhanget är utan tvivel den gamla indelningen av medborgarna i tre socialgrupper.

Den socialgruppsindelning som allmänt används tillkom redan 1911, närmast i syfte att belysa olika medborgargruppers politiska röstande. Indelningen i socialgrupperna I, II och III blev i huvudsak endast en neutralare terminologi för de

Standarder i den nya skolan

gamla begreppen överklass, medelklass och underklass. Och därvid har det blivit. Ännu 63 år senare arbetar statliga utredare, ledarskribenter, sociologer, statistiker o s v med klassbegrepp som hämtats från ett längesedan försvunnet ståndssamhälle.

Ingen förnekar väl att det alltjämt finns skillnader i socialt och ekonomiskt avseende mellan individer och grupper. Men vilken verklighetsbeskrivning ger den nuvarande socialgruppsindelningen?

Till socialgrupp I räknas förvisso alltjämt godsägare, företagsledare och professorer. Men i socialgrupp I ingår också alla andra med någon form av högre utbildning, oavsett yrke, inkomst osv. En ung, fattig, skuldsatt och trångbodd akademiker hänförs alltså till den högsta socialgruppen, trots att hans enda kvalifikation för inplaceringen består i ett visst mått av bildning.

I socialgrupp III återfinns å andra sidan många kvalificerade yrkesarbetare med hög årsinkomst, villa, bil, sommarstuga och barn vid universitetet. Från varje annan synpunkt än den utbildningsmässiga kan de ta upp tävlan med majoriteten av dem som bildar socialgrupp I. Men de hänförs alltså till den lägsta socialgruppen, där man också hittar diversarbetare, turkiska städerskor, hemlösa alkoholister, notoriska fängelsekunder och arbetsoförmögna understödstagare. I vilken mening bildar människorna i dessa båda socialgrupper skilda "klasser"?

Om socialgruppsindelningen skall fylla en funktion, måste grupperingarna själv-

fallet vara någorlunda homogena med avseende på några väsentliga faktorer. Det är de alltså inte. Det allvarliga med den nedvärmda socialgruppsindelningen är därför, att den cementerar fördomsfulla politiska attityder genom en falsk verklighetsbeskrivning. Attityden till arbetslösa och skuldyngda yngre akademiker skulle antagligen vara en annan, om dessa inte ständigt bokfördes som medlemmar av ett privilegierat översta samhällsskikt. Likaså styrs det politiska tänkandet och handlandet av att också stora, relativt välbeställda grupper buntas ihop med de nödlidande och utslagna längst ned på samhällsstegen.

Hur ofta förekommer det inte att starka fackliga organisationer skjuter de sämst ställda grupperna framför sig när det gäller att hämta argument för krav som primärt syftar till något helt annat än att hjälpa just dessa grupper (som inte är medlemmar)?

Man kommer inte ifrån misstanken, att en uråldrig socialgruppsindelning bibehållits därför att den på ett utmärkt sätt tjänar vissa politiska syften. Till skillnad från vänsterns iögonfallande grova och falska indelning av medborgarna i kapitalistklass och arbetarklass har den också — genom att användas i bl a vetenskapliga sammanhang — ett slags officiell sanktion, vilket gör den extra användbar. Därför är det hög tid att ersätta den med en mer tidsenlig socio-ekonomisk gruppindelning.

Anders Arfwedson